

**Çok Etnikli ve Çok Uluslu bir
Kıbrıs Kurmak**

Çok Kültürlülüğe Giriş

Future Worlds Center 2008

Yazarlar: Elia Petridou, Larry Fergeson
Editörler: Dr. Yiannis Laouris, Prof. Joseph Joseph

Bu kitapçık, '**Çok Etnikli ve Çok Uluslu Kıbrıs için, Avrupa Değerleri, Bölgesel ve Uluslararası Barışı Destekle**' projesi çerçevesinde hazırlandı. Projenin ana amacı; çok etnikli ve çok uluslu bir Kıbrıs'ın Avrupa değerlerine nasıl hizmet edeceği, bölgesel ve uluslararası barışı nasıl ileri götüreceği konusunda Kıbrıs toplumunun bilincinin ileri götürülmesi ve bu yöndeki duyarlılığın artırılmasıdır.

Bu amaca ulaşmak için; proje kapsamında, çok kültürlü ve çok etnikli bir Kıbrıs'a ilişkin bir vizyon haritası oluşturmak üzere, atölye çalışmaları ve aktiviteler çerçevesinde öğrenci, öğretmen ve ebeveynler görevlendirildi. Katılımcılar, çok kültürlü bir toplum gerçekleştirilmesi vizyonuna katkı sağlayan belli başlı aktiviteleri kafalarında canlandırmaları yönünde teşvik edildiler. Öğrenci, öğretmen ve ebeveynlere yönelik bu atölye ve etkinliklerle, çok kültürlü bir toplum vizyonunun gerçekleştirilmesi hedeflendi.

Bu projenin eşgüdümünü sağlayan kuruluş; merkezi Lefkoşa'da bulunan Future Worlds Center'dir [Gelecek Dünyalar Merkezi] (yasal kaydı; Cyprus Neuroscience and Technology Institute-Kıbrıs Nörobilim ve Teknoloji Enstitüsü olarak yapılmıştır). Projeye ortak konumundaki kuruluşlar şunlardır: Kıbrıs Yetişkin Eğitimi Birliği, İnsan Hakları ve Eğitimi Ağı, Kıbrıs Üniversitesi (Siyasal Bilimler Departmanı) ve Genç Bilim İnsanları Ağı.

Proje; UNDP'nin İşbirliği ve Güven İçin Girişim Eylemi'nin (ACT) bir parçasıdır. Amerikan halkınca USAID'nin sağladığı hibe yoluyla desteklenmektedir.

Bu dokümanın içeriğinin yegane sorumlusu Future Worlds Center'dir (yasal kaydı; Cyprus Neuroscience and Technology Institute - Kıbrıs Nörobilim ve Teknoloji Enstitüsü olarak yapılmıştır) ve hiçbir şart ve halde UNDP'nin pozisyonunu yansıtır şekilde addedilemez. Bu yayında ifade edilen görüşler, muhakkak surette, Birleşmiş Milletlerin veya onun üye devletlerinin, UNDP'nin veya USAID'nin görüşlerini yansıtmazlar.

Copyright 2008: Future Worlds Center (legal reg.: Cyprus Neuroscience and Technology Institute), Nicosia, Cyprus

İçindekiler

Çok Kültürlülüğe Giriş.....	4
Çok Kültürlülük Nedir?.....	4
Çok Kültürlülük ve Avrupa Birliği.....	5
Meydan Okuyuşlar.....	6
Çok Kültürlü Kıbrıs.....	8

Çok Kültürlülüğe Giriş

Günlük yaşamın her alanında giderek daha fazla işitilen ve bir kavram haline gelen çok kültürlülük; çeşitli bağlamlarda tartışılıyor. Bu konu, 'Kıbrıs'taki okullarda ana dilleri Yunancanın dışında bir dil olan öğrencileri sayısı göçmen akınına bağlı olarak hızla artması' sorunuyla nasıl başa çıkacağı söz konusu olduğunda çok büyük bir önem kazanmıştır.

Çok kültürlülükten söz ettiğimiz zaman neyi kastediyoruz? Yaşamlarımızda bunun implikasyonları nedir? Çok kültürlülüğü, eğitim bağlamında nasıl anlıyoruz? Okul topluluklarında çok kültürlülüğü ileri götürmek için öğretmenler, öğrenciler ve ebeveynler ne yapabilir? Dünyamızın adalet, istikrar ve saygı ile ilerlemesini sağlamak için ne yapabiliriz?

Bu kitapçık yukarıdaki soruyu yanıtlamaya çalışmakta ve çok kültürlülük bağlamında meydan okumaların, güvensizliklerin ve güçlüklerin üstesinden nasıl gelineceği konusuna bir miktar ışık tutmaktadır.

Çok Kültürlülük Nedir?

Çok Kültürlülük, 1960'lı yıllarda, İngilizce konuşulan ülkelerde, Avrupalı olmayan göçmenlerin kültürel ihtiyaçları bağlamında ortaya çıktı. Çok Kültürlülükten, kültürlerin çoğulculuğu veya çokluğu olarak söz edilebilir. Antropolog Franz Boas'a göre, kültür, 'toplum mensuplarının kendi dünyaları ve birbirleriyle baş etmek için kullandıkları nesilden nesile öğrenme yoluyla aktarılan paylaşılan inanç, değer, gelenek-görenek, davranış ve insan yapımı şeyler sistemini' tanımlamaktadır. Böylelikle, çok kültürlülükte, bir toplum içerisinde bir kültürler çeşitliliğinden söz edilmektedir.

Kültürel çeşitliliğe odaklanan, liberal çok kültürlülük, etnik çeşitliliği övmekte ve hoşgörüyü öğretmektedir. Birbirleriyle bağlantılı ve etkileşimli, daha önce varolmuş kültürlerin varlığını varsayarken, eleştirel çok kültürlülük, çok kültürlülüğü 'azınlıklar' kadar, 'çoğunlukları' ilgilendiren bir konu olarak addetmekte ve tüm toplumu oluşturan kurum ve uygulamalarla ilgilenmektedir. İktidar eşitsizlikleri ve ırkçılığı önemli görmekte, tanıma ve haklara vurgu

yapmakta ve toplumun 'çok kültürelleşmesini' savunmaktadır.

Kıbrıs'ın durumunda, çok kültürlülük terimi, Kıbrıslı Rum ve Kıbrıs Türkler de dahil Kıbrıs toplumu içindeki kültürel çeşitliliği, ama bunun yanında, Ermeni, Latin ve Maronitleri ve buna ek olarak da adaya gelmekte olan etnik göçmen grupların (yasal veya yasadışı) oluşturduğu giderek büyüyen çeşitliliği kapsamaktadır. Kıbrıslı toplumdaki kültürel çeşitliliği Bir kavram olarak çok kültürlülük etnik ve kültürel grupların çeşitliliğini onaylayan ve bu gruplar arasında karşılıklı hoşgörüyü ve kabullenmeyi ileri götüren bir kavramdır.

Çok Kültürlülük ve Avrupa Birliği

Avrupa Birliği; kültürel çeşitlilik kavramı üzerine inşa edilmiştir. AB; barış ve demokrasiyi savunan farklı ülke ve kültürlerin barışçıl ve uyumlu etkileşimi kavramı üzerine kurulmuştur. Muhtemelen Avrupa Birliği, barış, eşitlik, saygı ve tüm yurttaşların aktif ve demokratik katılımını ileri götüren çok kültürlü bir yapının en iyi örneğidir.

AB yalnızca, yaşamın kişisel ve sosyal alanlarında en iyi örneği oluşturmakla kalmamakta; tüzük, yönetmelik, antlaşma, müktesebatı ve tüm üye devletlerdeki yargılama yetkisi yoluyla, çok kültürlü değerleri de güçlendirmektedir.

Çok kültürlü bir topluma ulaşmak için, birtakım kural ve politikalar geliştirmek gerekmektedir. Çok kültürlü bir politika; başat bir topluma asimile olmaktansa, farklı kültürler olarak devam etmelerini güvence altına almak için, toplum içindeki farklı kültür gruplarına belli başlı haklar ve statü verir. Çeşitliliğe gösterilen bu saygı, özel haklar verilmesi veya çok kültürlü politikaların yaratılması olarak kendini ifade etmektedir. Ancak o hak ve politikalar, çok kültürlülüğün bizzat kendisinden ziyade, çok kültürlülüğün araçlarıdır. Çok kültürlülüğün ayırt edici özelliği; o kültürlerin temel değerleri ve varoluşlarından ve insan haysiyetine saygının, bir kültüre aidiyetin insan olmanın önemli bir parçasını oluşturduğunu anlamayı gerektirdiğinden dolayı, farklı kültürlerdeki çeşitliliğin kendi içinde ve kendiliğinden iyi olarak kabul edilmesidir.

Eşitliğin ayrımlıkla eşdeğerde olmadığına gözlemlenmesi gerekir. AB'nin Haklar Beyannamesinde, 'Eşitlik' başlığını taşıyan kısımdaki 22. Maddede, 'Eşitlik', çeşitliliğe saygının, eşitliğin ayrılmaz bir parçası olduğu şeklinde tanımlanırken, Madde 13 EC, Topluluğa, (diğer şeyler yanında) ırk ayırımına karşı yasa yapma konusunda açık yetki vermektedir. Benzer bir şekilde, 6. ve 14. Maddeler özgürlük ve eğitim haklarına vurgu yapmaktadır. 1993 Kopenhag kriterleri, aday ülkelerin, 'kurumların istikrarını sağlamalarını ve azınlıklara saygı ve korunmayı garanti etmelerini' açıkça istemektedir. Haklar Beyannamesi, Maastricht Antlaşması ve Kopenhag Kriterleri, bunların yanı sıra, tümü Müktesebatı oluşturan diğer kural ve direktifler AB'nin insan haklarına, azınlık haklarına önemli bir değer verdiğini ve bunları, AB Üye Devletlerinden istenen demokrasi standartlarının ayrılmaz bir parçası addettiğini göstermektedir.

Çeşitliliğin tanınması ve saygı gösterilmesi, çok kültürlü bir yönetimin birlik kaynağıdır. Tam da kendi varlığını simgeleyen bir slogan haline gelen, çeşitlilik yoluyla birlik fikri tek ileri yoldur.

Meydan Okuyuşlar

Çok kültürlülük, bir bakıma siyasi bir savaş alanı haline gelmiş olup, bazı üye devletlerde muhalefetle karşılaşmaktadır. En aşırı derecede, bu; çok kültürlü toplumların özde hatalı olduğu, bunun nedeninin de bu tür toplumların çoğunluktaki 'ırkın' 'sulanmasına' yol açtığı yönünde bir iddiayı içermektedir. Bu argümanın daha incelikli versiyonları çok kültürlülüğü kötü olarak değil de, daha ziyade imkansız olarak sunmaktadır. Bu imkansız hedefe ulaşmaya girişmenin, yurtseverlik ve bağlılıktan yoksun ve en sonunda uyuşmazlığa yol açan, parçalanmış bir topluma yol açtığı iddia edilmektedir. Çok kültürlü toplumun yarattığı meydan okuyuşlara nihai bir çözüm önermek imkansız olsa da, böylesi bir toplumdaki temel değeri savunmak çok önemlidir.

Çok kültürlülük bağlamındaki etnik iddialık (özgüven); 'aynılık anlamındaki eşitlik' fikrini, 'farklılık anlamındaki eşitliğe' dönüştüren daha geniş bir 'kimlik' politikası akımının bir parçası olmuştur. Bu, sözde 'nötr' liberal demokrasilerin, sistematik

olarak azınlıkları etnikliklerinden arındıran veya marjinalleştiren hegemonyacı kültürlerin bir parçası olduğuna ilişkin varılan sonucun temelini oluşturmaktadır. Bu yüzden, azınlık kültür, norm ve simgelerinin devlet arzına ve kamu mekanında olmaya ve salt kültürel olarak bağlantısız bireyler olarak değil, gruplar olarak, hegemonyacı muhtapları kadar 'tanınmaya' hakları olduğu iddiası ortaya atılmaktadır. Çok kültürlülük terimi; belli bir sosyal mekanın demografisi içerisinde, kültürel ve etnik çeşitliliğin tanınmasını anlatmak için kullanılır.

Bazı ülkelerin, birleşik bir toplum içerisinde, farklı kültür veya kültürel kimliklerin muhafazasını amaçlayan resmi veya yasal çok kültürlülük politikaları vardır. Bu bağlamda, çok kültürlülük farklı kültürel ve dini gruplara hakkaniyetli statü veren bir toplumu savunmaktadır. Diğer devlet, ulus ve toplumlarda, fiili kültürel heterojenlik ve kozmopolitliğin fiili koşulları resmi tanıma olmaksızın vardır.

Çok kültürlülüğe ilişkin resmi politikaların benimsenmesini (veya sürdürülmesini) savunanlar; sıklıkla kültürel çeşitliliğin, bir toplumun ulus olma olgusu veya kültürel kimliği açısından pozitif bir güç olduğunu savunmaktadırlar. **Resmi çok kültürlülük**, (böyle bir terim sadece geriye dönük olarak kullanılmışsa da) **resmi olarak benimsenmiş olan tek kültürlülük** biçimleriyle çelişmektedir. Tek kültürlülük normatif (kuralsal) bir birliği veya kültürel homojenliği ima etmektedir. Bir ulusun üst düzeylerde ülkeye göçü kabul ettiği yerlerde, başat kültür normları doğrultusunda kültürleştirme (veya bu normlarını korunması) biçimlerini teşvik etmeye yönelik asimilasyoncu politika ve uygulama türleri tek kültürlülüğe eşlik etmiştir.

Çok Kültürlü Kıbrıs

Kıbrıs bünyesinde birçok farklılığı barındıran bir adadır. Afrodit'in doğum yeri, Marc Anthony'nin Kleopatra'ya verdiği bir armağan, Otello ve Desdemona'nın yurdudur ... Kıbrıs, uygarlığın başından itibaren, Mikenli Yunanlılar, Orta Çağ Venediklileri, Haçlı Ordularından Aslan Yürekli Richard ve Osmanlı Sultanı Muhteşem Süleyman tarafından bırakılan görkemli kalıntılarının deposu olarak da yaygın olarak kabul edilmektedir.

Kıbrıs, huzur arayışındaki farklı geçmiş ve kültürlere sahip insanları, Akdeniz meltemi, havası ve plajları nedeniyle çekmektedir. Kıbrıs, tarihsel olarak, Ermenilerden Maronitlere kadar, birçok farklı kültüre ev sahipliği yapmıştır. Son yıllarda ve bilhassa giderek artan bir oranda AB'ye katılımdan sonra daha fazla insan çeşitli arayışlarla adaya çekilmektedir. AB içerisinde insanların serbest dolaşımından yararlanan Avrupalıların dışında, farklı ülkelere mensup insanlar, iş umutları, daha yüksek yaşam standartları veya Irak ve Lübnan gibi kendi ülkelerindeki çatışmalardan dolayı Kıbrıs'a taşınıyorlar. Maalesef birçoğu, Kıbrıs toplumuna entegre olurken, ya kendini dışlanmış hissediyor ya da zorluklarla karşılaşılıyor. Bu dışlama sadece kişisel veya sosyal düzeyde olmayıp, zaman zaman yasalar tarafından da empoze edilmektedir. Kıbrıs'taki toplumsal ve kurumsal yapılar, entegrasyonu ileri götürmeye yönelik olarak farklı etnik gruplar arasında sağlıklı bir etkileşimi destekleyen araçlardan yoksundur.

Kıbrıs'taki insanlar; günümüzün globalleşen dünyasındaki karşılıklı bağımlılıklara ve ortaya çıkmakta olan AB normlarına ışık tutacak, farkındalık programlarından büyük ölçüde yararlanabilirler.

Çok Etnikli ve Çok Uluslu Kıbrıs için, Avrupa Değerleri, Bölgesel ve Uluslararası Barışı Destekle

IMPLEMENTED BY:

Young
Cypriot
Scientists
Network

Future Worlds Center (legal reg.: Cyprus Neuroscience and Technology Institute)

Human Rights Education Network

University of Cyprus

Cyprus Adult Education Association

Young Cypriot Scientists Network

SPONSORED BY:

İRTİBAT BİLGİLERİ:

Future Worlds Center
(legal reg.: Cyprus Neuroscience and Technology Institute)
5 Promitheos Street, offices 4 & 9
1065 Nicosia, Cyprus
Tel: +357 22873820
Fax: +357 22873821
www.futureworldscenter.org

Copyright 2008: Future Worlds Center (legal reg.: Cyprus Neuroscience and Technology Institute), Nicosia, Cyprus

All rights reserved

ISBN: 978-9963-677-33-7